

Posudek vedoucí práce na diplomovou práci Terezy Roubalové Ontogeneze papoušků šedých ve srovnání s člověkem

Práce se řadí mezi studie, které se u nás na fakultě zabývají komunikací papoušků šedých. Vzhledem k motorickému omezení nebyla autorka s papoušky v přímém styku, avšak s o to větším nasazením se pustila do analýzy rozsáhlého video a audiomateriálu, který jsme v laboratoři pořídili v době odchovávání 4 žáčích mláďat. Tento materiál, a tím i celá práce, má sice řadu technických limitů, na druhou stranu je pravděpodobně jediným svého druhu, protože raná ontogeneze žáků nebyla zatím popsána. Za jeho pořízení patří dík na jedné straně krmičkám, především Nele Bendové a Kristýně Brunclíkové, které nahrávání hlídaly a prováděly. Ale velký dík patří také Františku Pincovi, který nám pomohl vytvořit nahrávací zařízení přímo v budkách. Autorka se pak v druhé řadě snažila svá zjištění porovnat s poznatky o ontogenezi preverbální vokalizace člověka, což je snaha, která se nabízí vzhledem k vokálním schopnostem, které papoušci mají, a četným analogiím s člověkem v jejich komunikaci a socialitě.

Autorka na práci pracovala velmi samostatně, pečlivě, s příkladnou organizací času. Měla dostatek času na přepracování problematických míst v textu a hlavně na sepsání kvalitní diskuze. Výsledek je v celku velmi kvalitní a vzhledem k vysokým ambicím autorky se vyjádřím více do detailu k jednotlivým částem.

Obecně je možno pochválit obsahovou bohatost a obrovský přehled autorky o tématu. Nejvíce mě těší, že autorka je schopná neustále si nové poznatky doplňovat a kompletovat. Úvodní kapitoly (cca do str. 11) jsou navíc velmi vyspělé jak stylisticky, tak krásným rozdělením na tématické okruhy. Od str. 11 je pak cítit mírná nevyváženost textu, např. vokalizace zvířat a lidí je srovnávána současně na mnoha úrovních, aniž by přechod mezi těmito úrovněmi byl v textu nějak formálně zpracován, ale text přesto je stále čtivý a informativní. V další části jsou opět perfektní místa, např. srovnání a vysvětlení teorií stádiového vývoje, včetně vysvětlení, které budou pro nás nejhodnější. Kapitulu o socializaci papoušků se podařilo nakonec taky sepsat velmi přehledně a smysluplně, ačkoli s tím autorka zpočátku trochu bojovala, protože socialita papoušků je velmi komplexní a je možné na ni usuzovat pouze z kusých informací v literatuře. Autorka vnesla také potřebné světlo do kategorizace či klasifikace volání papoušků šedých, což je opět velmi těžké, protože publikované práce jsou velmi odlišné kvalitou, vzorkem, metodickými postupy i výstupy a těžko dostupné.

V empirické části se autorce podařilo vytěžit z dat, tj. video a audionahrávek prvních 12 týdnů života papouščíků mláďat, téměř naprosté maximum. První části jsou spíše technické, kdy se autorka snaží zpřehlednit nahrávací dny. Možná by zde bylo vhodnější a v konci přehlednější, jako časové měřítko použít věk mláďat spíše než kalendář.

Kvůli chybějícím datům a také potřebě redukovat množství podrobně analyzovaných časových úseků byl popsán nejen nesystematický, ale také systematický vzorek. To se autorce podařilo podat velmi přehledně. Chyběla mi informace, zda se ve všech případech podařilo nalézt skutečně 5x10 minut zvuku pro daný týden, ale věřím, že pokud by to tak nebylo, autorka by to v práci uvedla. Přesto by ale mělo být uvedeno, jakého charakteru je nedostatek dat v 6. týdnu a zda tudíž může ovlivnit i systematický vzorek. Samotná prezentace výsledků je podle mého názoru v pořádku. Bohužel její věrohodnost snižuje poměrně nízká shoda s nezávislou hodnotitelkou. Domnívám se ale, že zde byly chyby spíše na straně tohoto druhého hodnocení. Především nezávislá kategorizace měla být udělána na základě poslechu i vizuální inspekce. Shoda na základě pouhého poslechu 2 hodnotitelky je sice zajímavá, ale nemusí odrážet objektivitu klasifikace, ale spíše limity lidského ucha. Zadruhé máme pochybnosti, že druhá hodnotitelka se skutečně věnovala hodnocení dostatečně pečlivě a v budoucnu plánujeme tento proces zopakovat s dalšími nezávislými hodnotiteli a lepší metodikou.

Doplnění o kvalitativní analýzu je vhodné, ale možná mělo být lépe odlišeno, které interpretace se opírají o výsledky systematického vzorku a které jsou postavena na dalším pozorování (a jakém). Podobně je tomu v části věnované individuálním rozdílům mezi samicemi – autorka se opírá spíše o své dojmy a vlastní výsledky někdy i zpochybňuje. Přitom všechno by bylo možné doložit konkrétními daty a celé porovnání obou samic by mohlo být stejně efektivně (a více spolehlivě) provedeno v kvantitativní rovině.

Diskuze je velmi kvalitní a podrobná. Ukazuje se, že raná ontogeneze vokalizace papoušků, do vylétnutí ve 3 měsících, je až překvapivě podobná s vývojem u člověka, od úzkostné vokalizace a raných jednodušších typů dalších zvuků přes prozkoumávání možností vokálního ústrojí po zvuky, které už připomínají dospělé. Pouze vývoj probíhá v řádu týdnů místo měsíců jako u dětí. Jen pokud se objevují teprve v diskuzi informace, které nebyly prezentovány ve výsledcích, např. „drobná vrčení“, bylo by vhodné uvést alespoň důvod. Autorka se zmiňuje také o vzorovaném žadonění. Pozorovala ho sama? V souvislosti s interpretací přechodové vokalizace bych se ráda zeptala, jakou roli mohou hrát specifika vokálního ústrojí.

Práce patří mezi nejlepší, které jsem měla možnost vést. Věřím, že bude publikována především její empirická část. Ovšem i některé části teoretického úvodu jsou velmi zdařilými review, které v akademické sféře chybí a o jejichž publikaci by se dalo uvažovat. Navrhuji tudíž jednoznačně hodnotit práci jako výbornou.

Jitka Lindová